

Samarbejdsaftale om

arbejdsfordeling på forebyggelses-
området og henvisning til forebyggelse
i kommunerne inden for tobak, alkohol
og stoffer

Proces: Opdateret oktober 2021

Den Tværsektorielle Grundaftale

Samarbejdsaftale vedr.		
Henvisning til forebyggelse i kommunerne inden for tobak, alkohol og stoffer		
Dato	Arbejdsgruppens sammensætning	
	Samarbejdsaftalen er en sammenskrivning af to samarbejdsaftaler: "Arbejdsdeling forebyggelsesområdet" og "Aftale vedr. henvisning til forebyggelse i kommunerne inden for tobak, alkohol og stoffer". En tværsektoriel arbejdsgruppe med repræsentanter fra Morsø, Hjørring og Aalborg kommuner samt regionen har stået for sammenskrivning og opdatering.	
Besluttet i SKU	Opfølgning på aftalen	
Dato	Hvilken ændring er foretaget på hvilket beslutningsgrundlag	Udarbejdet af

Denne samarbejdsaftale er en konkretisering af indsatsen omkring henvisning til forebyggelse i kommunerne inden for tobak, alkohol og stoffer i sundhedsaftalen 2015-2018. Sidst i aftalen er den generelle arbejdsdeling på forebyggelsesområdet beskrevet.

Forebyggelsesområdet i sundhedsaftalen

Af sundhedsaftalen om forebyggelse 2015-2018 fremgår at:

"de nordjyske kommuner ultimo 2015 lever op til grundniveauet, hvad angår anbefalingerne om individuelle tilbud i forebyggelsespakkerne om tobak og alkohol. De resterende anbefalinger på grundniveau i disse to pakker vil kommunerne leve op til i løbet af aftaleperioden. Samtidig vil kommunerne sikre tilbud om "kort rådgivende samtale til unge med et eksperimenterende brug af stoffer" (16-24 år) ifølge forebyggelsespakken om stoffer.

Almen praksis (ifølge Praksisplanen) og Region Nordjylland forpligter sig til, at borgere, der ryger eller har risikoadfærd ift. alkohol og stoffer (kun unge), og som er motiverede eller kan motiveres, henvises til kommunale tilbud".

Det bemærkes at ovenstående formulering er fra tidligere praksisplan for almen praksis. Af ny Praksisplan fremgår: *"Almen praksis skal i samarbejde med de øvrige sundhedsaktører arbejde på at identificere borgere med særlige behov samt i højere grad henvise til kommunale tilbud".*

Hvem kan henvise?

Hospitaler og almen praksis i Region Nordjylland henviser til forebyggelse i de nordjyske kommuner. Almen praksis udfører forebyggelse som anført i overenskomsten.

Hvilke borgere/patienter skal henvises?

Af sundhedsaftalen 2015-2018 fremgår:

"Henvielse skal ske, når det er fagligt begrundet, og når borgeren er motiveret for at deltage". Og videre: "Almen praksis (ifølge Praksisplanen) og Region Nordjylland forpligter sig til, at borgere, der ryger eller har risikoadfærd ift. alkohol og stoffer (kun unge), og som er motiverede eller kan motiveres, henvises til kommunale tilbud".

Det bemærkes at ovenstående formulering er fra tidligere praksisplan for almen praksis. Af Praksisplanen for 2021 fremgår: *"Almen praksis skal i samarbejde med de øvrige sundhedsaktører arbejde på at identificere borgere med særlige behov samt i højere grad henvise til kommunale tilbud".*

De faglige kriterier for henvisning er:

- Rygning¹, herunder også tobakslignende produkter.
- Brug af alkohol over høj-risiko grænsen på 14 for kvinder og 21 for mænd. Det bemærkes, at tilbuddet også gælder pårørende og børn til borgeren med et alkoholforbrug over højrisiko grænsen.²
- For unge mellem 16 og 24 år: Brug af euforiserende stoffer som f.eks. hash, amfetamin, kokain, ecstasy samt andre stoffer, der kan have en euforiserende virkning f.eks. receptpligtig medicin og lightergas.³

Hvad kan der henvises til?

Rygning: Der kan henvises til kommunale rygestoptilbud/tobaksforebyggelse.

Alkohol: Der kan henvises til kommunal alkoholbehandling eller samtale.

Stoffer: Der kan henvises til "kort rådgivende intervention til unge med et eksperimenterende eller regelmæssig brug af stoffer".

Ovenstående tilbud ligger inden for rammerne af de individuelle tilbud på grundniveau i Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakker om tobak og alkohol, samt tilbud om "Kort rådgivende

intervention til unge med et eksperimenterende eller regelmæssig brug af stoffer" (16-24 år) i Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakke om stoffer.^{4,5,6}

Hvordan henvises der?

Henvisningen sendes elektronisk jf. gældende national standard.

Såfremt det er muligt og efter aftale med borger/patient oplyses borgerens telefonnummer, således at kommunen kan rette henvendelse med tilbud om forebyggelse.

Hvilken tilbagemelding skal kommunen give almen praksis og hospitaler?

Kommunen sender kun kort tilbagemelding til borgerens egen læge. Det gælder både henvisninger fra hospitaler og almen praksis. Der skal altid indhentes samtykke fra borger/patient, når der skal sendes tilbagemelding til prak. læge. Der sendes ikke en tilbagemelding til hospitalerne.

Tilbagemeldingen sendes når borgeren/patienten har afsluttet et forebyggelsestilbud. Dette uanset om borgeren/patienten har gennemført eller ej.

Arbejdsdeling mellem almen praksis, kommuner og hospitaler på forebyggelsesområdet

Sundhedsloven fra 2007 fastlægger arbejdsdelingen mellem region og kommuner på forebyggelsesområdet. Kommunerne har ansvaret for den borgerrettede forebyggelse, mens den patientrettede forebyggelse er et delt ansvar mellem region og kommuner.

Nedenfor er beskrevet arbejdsdelingen mellem almen praksis, kommuner og hospitaler på forebyggelsesområdet. For borgere/patienter, der er af omfattet af en sygdomsspecifik sundhedsaftale, gælder arbejdsdelingen i samarbejdsaftaler om kroniske sygdomme.

Den overordnede arbejdsdeling er beskrevet i sundhedsaftalen 2015-2018: *"Regionen har ansvaret for at tilbyde en forebyggende indsats til de borgere, der er henvist til behandling på hospital. Dette gælder både indlagte borgere og borgere, der behandles ambulantly. Når en borger er færdigbehandlet på hospital overgår ansvaret for at tilbyde en forebyggende indsats til borgerens hjemkommune. Det er afgørende, at arbejdsdelingen fungerer fleksibelt således, at der tages hensyn til patienten og pårørendes ønsker og behov. Denne arbejdsdeling gælder både for somatikken og psykiatrien."*

Ved en forebyggende indsats forstås i denne sammenhæng tilbud til borgere/patienter omkring forebyggelse af risikobetinget livsstil, herunder særligt på områderne kost, rygning, alkohol, motion og stoffer. Kommunernes indsatser lægger sig tæt op af anbefalinger i Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakker om bl.a. tobak, alkohol og stoffer. Ændringer i anbefalinger i forebyggelsespakkerne vil således have betydning for indsatserne i kommunerne.

Almen praksis forebyggelsesopgaver

Almen praksis lokale placering i kommunerne betyder, at lægerne har en stor viden om borgernes sundhedstilstand og forebyggelsesbehov. De fleste borgere er i kontakt med almen praksis flere gange i løbet af et år. Dette giver almen praksis mulighed for at tale om forebyggelse og livsstilsændringer med alle patientgrupper.

Jf. Overenskomst om almen praksis (2021): *” målrettes almen praksis’ s ressourcer mod den medicinsk forebyggende indsats, identifikation af forebyggelsesbehov, indledende motiverende samtale og henvisning til kommunale sundheds- og akutilbud. ”*

På samme måde kan almen praksis elektronisk henvise patienter til forebyggelse på hospital ifm. henvisning til behandling på hospital. Her vil ud over rygning, alkohol og stoffer også kunne henvises til forebyggelse vedrørende kost og fysisk aktivitet.

Derudover er almen praksis, ligesom kommuner og hospitaler, forpligtet til at oplyse borgere/patienter om at information vedr. forebyggelse i kommuner og på hospitaler kan findes på www.sundhed.dk

Det skal desuden bemærkes, at praksiskonsulent-ordninger i både region og kommuner, kan bidrage til at koordinere og etablere konkrete samarbejder på tværs af sektorerne.

Forebyggelse som en del af behandlingen på hospital

Som det fremgår af arbejdsdelingen skal hospitalerne tilbyde forebyggelse til borgere/patienter, der er henvist fra almen praksis. Ved dette forstås:

- Forebyggelse til borgere/patienter, der er henvist til behandling (indlagte eller ambulante forløb) på hospital, herunder også forebyggelse til gravide og kvinder i fertilitetsbehandling. Forebyggelse på hospitalerne kan være i form af forebyggelses-samtale og i nogle tilfælde en egentlig intervention.
- Patienter der, efter reglerne for frit sygehusvalg, vælger operation/behandling udenfor regionen eller på privat hospital, er stadig omfattet af regionens ansvar. Det vil sige, at det hospital i regionen den praktiserende læge visiterer til, har ansvaret for at give forebyggelsestilbud til patienten før operation/behandling. Regionen bør derfor sikre, at relevante privat-hospitaler dels har information om arbejdsdelingen mellem sygehuse og

kommuner i Region Nordjylland, dels har information om, hvordan sundhedspersonale og patienter kan søge information om konkrete forebyggelses-tilbud via www.sundhed.dk

Hospitalernes ansvar omfatter ikke

- Forebyggelse ifm. undersøgelser/udredninger der ikke forventes efterfulgt af operation eller behandling på hospital.

Forebyggelse i kommunerne efter endt behandling på hospital

Som det fremgår af arbejdsdelingen skal kommunerne tilbyde forebyggelse til borgere/patienter, der har afsluttet behandling på hospital. Ved dette forstås:

- Kommunerne har ansvaret for forebyggelse til borgere/patienter, der har afsluttet behandling på hospital (indlagte eller ambulante forløb)
- Derudover er kommunerne forpligtet til at oplyse borgere/patienter om information vedr. forebyggelse på hospitalerne på www.sundhed.dk, når en borger er henvist til behandling på hospital.

Fleksibilitet i arbejdsdelingen og inddragelse af patient/pårørende

Ovenstående beskriver den generelle arbejdsdeling mellem kommuner og hospitaler. Der kan dog være tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt at afvige fra arbejdsdelingen, herunder særligt ift. patientens og pårørendes ønsker og behov:

- Påbegyndt forebyggelse i kommuner eller på hospital afsluttes i kommune/på hospital, såfremt kommune/hospital skønner, at dette er hensigtsmæssigt. Dvs. at der kan være tilfælde, hvor en borger/patient fortsat modtager forebyggelse i kommunen efter henvisning til behandling/operation på hospital eller hvor en borger/patient fortsat modtager forebyggelse på hospital efter afsluttet behandling.
- For borgere/patienter, der skal opereres/behandles ambulant, og hvor særlige omstændigheder taler for det (f.eks. afstand, psykologiske og/eller sociale forhold), kan kommunen overtage ansvaret for at give forebyggelse. Dette vil ske i dialog mellem hospital og kommune og i samråd med patient og pårørende.
- For borgere/patienter der efter endt hospitalsophold kommer til hyppig ambulant kontrol på hospital og hvor særlige omstændigheder taler for det (f.eks. afstand, psykologiske og/eller sociale forhold), kan hospitalet overtage ansvaret for at give forebyggelse. Dette vil ske i dialog mellem hospital og kommune og i samråd med patient og pårørende.
- Der er tale om en gensidig aftale mellem hospitaler og kommuner, hvor der ikke indgår økonomiske transaktioner. Det forudsættes at både kommuner og hospitaler stiller de nødvendige forebyggelsestilbud til rådighed, således at borgere/patienter har et reelt valg.
- Det er den enkelte kommune, der fastlægger serviceniveauet i kommunen, ligesom det er regionen, der fastlægger service-niveauet på hospitalerne. Begge sektorer er forpligtede til

at respektere dette og ikke stille borgere/patienter tilbud i udsigt, der muligvis ikke kan honoreres i den anden sektor.

- Både kommuner, almen praksis og hospitaler er forpligtede til at oplyse sundhedspersonale og borgere/patienter om information om forebyggelse i kommuner og på hospitaler på www.sundhed.dk

¹ Sundhedsstyrelsens hjemmeside: <http://sundhedsstyrelsen.dk/da/sundhed/tobak>

² Sundhedsstyrelsens hjemmeside:

<https://www.sst.dk/da/viden/alkohol/alkoholforebyggelse/sundhedsstyrelsens-udmeldinger-om-alkohol>

³ Sundhedsstyrelsens hjemmeside: <https://www.sst.dk/da/viden/stoffer>

⁴ Sundhedsstyrelsens "Forebyggelsespakke tobak":

<https://www.sst.dk/da/udgivelser/2018/forebyggelsespakke-tobak>

⁵ Sundhedsstyrelsens "Forebyggelsespakke alkohol":

<https://www.sst.dk/da/udgivelser/2018/forebyggelsespakke-alkohol>

⁶ Sundhedsstyrelsens "Forebyggelsespakke stoffer":

<https://www.sst.dk/da/udgivelser/2018/forebyggelsespakke-stoffer>